

MECMAU'I-EMSÂL

(مجمع الأمثال)

Ahmed b. Muhammed el-Meydânî'nin
(ö. 518/1124)**Arap atasözlerini alfabe sırasına göre**
dizip açıkladığı,
alanındaki en büyük eseri

(bk. MEYDÂNÎ, Ahmed b. Muhammed).

MECMAU'I-ENHUR

(مجمع الأنهر)

Osmanlı fakihi Şeyhîzâde'nin
(ö. 1078/1667)**Halebî'nin *Mülteka'l-ebhur* adlı**
fıkıh kitabına yazdığı şerh
(bk. MÜLTEKA'I-EBHUR).**MECMAU'I-FIKHÎ'I-İSLÂMÎ**

(مجمع الفقه الإسلامي)

İslâm Konferansı Teşkilâtı'na bağlı
İslâm Fıkıh Akademisi.

25-28 Ocak 1981'de Suudi Arabistan'da toplanan III. İslâm Ülkeleri Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde alınan kararla kurulmuştur; merkezi Cidde'dir. Amacı İslâm hukuku alanındaki çalışmalara yardımcı olmak ve modern hayatın ortaya çıkardığı problemlere İslâm hukukuna uygun çözümler üretmektir. Akademinin yönetmeliği 22-26 Ağustos 1982'de Nijer'in başşehri Niamey'de toplanan XIII. İslâm Ülkeleri Dışişleri Bakanları Konferansı'nda kabul edilmiştir. Kuruluş toplantısı 7-9 Haziran 1983'te Mekke'de yapılmış ve İslâm Konferansı Teşkilâtı sekreterliği tarafından hazırlanan program çerçevesinde çalışmalara başlanmıştır. 19-22 Kasım 1984'te Mekke'de gerçekleştirilen ilk oturumda kurumun statüsü ele alınarak uygulanması düşünülen projeler için bir icra planı oluşturulmuştur.

Akademnin üyeleri ve uzmanları başta İslâm hukuku olmak üzere iktisat, tıp vb. ilimlerde ihtisas sahibi kişilerden ve diğer ilim adamlarından oluşmaktadır. İslâm Konferansı Teşkilâtı'na üye olan her devletin akademi meclisinde bir temsilcisi vardır; İslâm Fıkıh Akademisi Meclisi'nin kararı ile devletlerin birden fazla üyesi de bulunabilir. Aralarında İslâm Kültür, Bilim ve Eğitim Teşkilâtı (Rabat), Dünya İslâm Birliği, İslâm Hukuk Akademisi (Mekke), Kraliyet İslâm Medeniyeti

Araştırmaları Akademisi (Ürdün), Ezher Üniversitesi İslâm Araştırmaları Akademisi (Kahire) ve Fıkıh Ansiklopedisi'nin (Küveyt) bulunduğu bazı kurumların da bu mecliste üyeleri vardır.

Kuruluş yönetmeliğinde akademinin organları ve faaliyetleri şu şekilde belirlenmiştir: 1. Akademi meclisi. İslâm Konferansı Teşkilâtı'na üye devletlerin temsilcilerinden oluşur ve temsilcilerin çoğunluğunun katılımıyla yılda bir defa toplanır. Üyelerin üçte birinin talebi ya da yönetim kurulunun kararı üzerine yılda birden fazla toplantı yapılabilir. Meclisi üyeler arasından seçilen bir başkan yönetir. İslâm Fıkıh Akademisi'nin kuruluşundan beri başkanlığı Suudi Arabistan temsilcisi Zeyd Ebû Bekir yürütmektedir. Akademi meclisinin görevi çalışma planını müzakere etmek, gerekli değişiklikleri yapmak, fikhî araştırmaları ve sonuçlarını görüşmek, bununla ilgili kararları almak şeklinde özetlenebilir. 2. İhtisas şubeleri. Akademinin ilgi alanlarına yönelik çeşitli ihtisas şubeleri kurulmuştur. a) Planlama şubesi. Akademinin neşretmeyi planladığı temel eserleri tesbit etmek, sosyal ve ekonomik hayatla ilgili güncel meseleleri belirlemek, üniversiteler ve diğer araştırma kurumları ile bağlantıları gerçekleştirmek bu şubenin görevleri arasında yer almaktadır. b) Araştırma ve inceleme şubesi. Akademinin çalışma metodunu ve incelenecek konuları belirlemekle görevlidir. c) Fetva şubesi. Fetva ve ilm-i hilâf eserleriyle ilgili araştırmalar yapar. d) Mezhep görüşlerini uzlaştırma şubesi. İslâm hukukunun doğuşu, gelişimi, kaynakları ve mezhepler hakkında yapılacak araştırmaları planlar, farklı görüşleri uzlaştırma yönünde çaba sarfeder. e) Tercüme ve yayın şubesi. Farklı dillerde yayımlanacak eserleri, belli başlı dillere çevrilecek olan araştırmaları belirlemek ve ilmi bir dergi çıkarmak bu şubenin görevleri arasındadır. 3. Yönetim kurulu (büro). İslâm Konferansı Teşkilâtı genel sekreteri veya vekiliyle altı üyeden oluşur. Akademi meclisinin çalışma planını ve meclise sunulan tavsiye ve karar taslaklarını incelemek, akademi meclisinin oturumlarını ve ihtisas şubelerinin çalışmalarını izlemek, akademinin çalışmalarıyla ilgili olarak faydalı gördüğü hususları meclise tavsiye etmek gibi görevleri bulunmaktadır. 4. Genel sekreterlik. İdarî ve malî işlerle görevlidir. Genel sekreter, akademi üyeleri arasından İslâm Konferansı Teşkilâtı genel sekreteri tara-

findan tayin edilir. Kuruluşundan beri bu görevi Tunus temsilcisi Muhammed Habîb İbnü'l-Hoca yürütmektedir.

İslâm Fıkıh Akademisi İslâm ülkelerindeki çeşitli üniversite ve kurumlarla iş birliği yapmaktadır. İslâm Kalkınma Bankası, Dünya İslâm Birliği, İslâm Tıp Bilimleri Teşkilâtı (Küveyt), Kraliyet İslâm Medeniyeti Araştırmaları Akademisi (Ürdün), İmam Muhammed b. Suûd Üniversitesi (Riyad), Ümmülkurâ Üniversitesi (Mekke), Zeytûne Üniversitesi (Tunus), Karaviyyîn Üniversitesi (Fas), Melik b. Abdülazîz Üniversitesi'ne bağlı Uluslararası İslâm İktisadi Araştırmaları Enstitüsü, Uluslararası İslâm Düşüncesi Enstitüsü (Washington), İslâm ülkelerinin vakıflardan sorumlu başkanlıkları bunlar arasındadır. İmam Muhammed b. Suûd Üniversitesi ile yapılan iş birliği çerçevesinde Mâlikî fakihi ve hadis âlimi İbn Şâs'ın mezhep fıkhnın müteber ve meşhur kaynaklarından sayılan '*İkdû'l-cevâhiri's-şemîne fî mezhebi 'âlimi'l-Medîne* adlı eseri neşredilmiştir (nşr. Muhammed Ebû'l-Ecfân – Abdülhafız Mansûr, I-III, Beyrut 1995).

Akademi bugüne kadar milletlerarası nitelikte çeşitli toplantılar düzenlemiş, burada İslâm hukukunun muhtelif meseleleri uzmanlar arasında tartışılmıştır. 25-27 Mayıs 1996'da Cidde'de tertip edilen "İnsan Hakları Semineri", 14-17 Haziran 1997'de Fas'ın Kazablanka şehrinde İslâm Tıp Bilimleri Teşkilâtı, İslâm Kültür, Bilim ve Eğitim Teşkilâtı ile Dünya Sağlık Teşkilâtı Bölge Ofisi'nin iş birliğiyle düzenlenen, yiyecek maddelerinin ve ilaçların kimyasal katkı maddeleri sebebiyle geçirdiği değişiklikler, klonlama ve orucu bozan maddelerin tartışıldığı "Bazı Sağlık Meselelerine İslâmî Yaklaşımlar" toplantısı bunlardandır. Diğer taraftan akademinin himayesinde İslâm Kalkınma Bankası'nın Cidde'deki merkezinde 11-13 Kasım 1990'da "Şer'î İlimlerde Bilgisayar Kullanımı" adıyla bir toplantı yapılmış ve burada sunulan tebliğler daha sonra yayımlanmıştır (*İstihdâmü'l-hâsûb fî'l-'ulûmi's-şer'iyye*, Cidde 1992).

Enflasyon problemine karşı İslâmî çözümlerle ilgili olarak Bahreyn'deki Faysal İslâm Bankası ile iş birliği halinde ilki Cidde'de, ikincisi Kuala Lumpur'da ve sonuncusu Menâme'de olmak üzere üç çalışma grubu toplantısı öngörülmüştür. Bu alanda İslâm Kalkınma Bankası ile iş birliği yapılarak iktisadî ve malî konularda ortaya çıkan güncel meseleleri incelemek ve varılan sonuçları akademi meclisi

sine sunmak üzere İslâm hukuku âlimleriyle iktisat ve finans alanında uzman kişilerden oluşan İslâm İktisadi Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon, çeşitli dönemlerde yaptığı toplantılarda İslâm iktisadıyla ilgili bazı meseleleri ele almıştır. Yine Küveyt'teki İslâm Tıp Bilimleri Teşkilâtı ile iş birliği yapılarak "İslâmî Açısından Genetik Mühendisliği ve Genetik Tedaviler" adlı bir seminer düzenlenmesi öngörülmüştür.

İslâm Fıkıh Akademisi'nin çok yönlü ön araştırmalara dayalı periyodik ilmi toplantıları ve bu toplantılarda alınan kararlar günümüzdeki fetva ve toplu ichtihad usulünün yeni bir şekli olarak değerlendirilebilir. Akademi tarafından müzakere edilen ve karara bağlanan güncel meselelere örnek olarak alacakların ve hisse senetlerinin zekâtı, tüpbebek, süt bankaları, organ nakli, sigorta ve reasürans konuları zikredilebilir.

Akademnin oturumlarında alınan kararlar ve yapılan tavsiyeler bir kitapçık halinde Arapça olarak yayımlanmakta olup İngilizce, Fransızca, Urduca, Türkçe ve Farsça'ya da tamamen veya kısmen çevrilmiş bulunmaktadır. Akademnin 1985-1989 yılları arasında gerçekleştirdiği II-V. dönem toplantılarında aldığı kararlar ve tavsiyeleri Türkçe'ye tercüme edilmiştir (bk. bibl.). Ayrıca 1986 yılından itibaren yıllık olarak *Mecelletü Mecma'i'l-fıkhi'l-İslâmî* adlı bir dergi yayımlanmaktadır. İslâm hukuku araştırmalarında başvurulacak bir kaynak durumunda olan bu dergide akademi üyelerinin araştırmaları, bu araştırmalarla ilgili tartışmalar, akademi meclisinin kararları ve tavsiyeleri yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

et-Ta'rif bi-Mecma'i'l-fıkhi'l-İslâmî bi-Cidde, Cidde, ts. (Dârü'l-ilm li't-tibâa ve'n-neşr), tür.yer.; *Kararlar ve Tavsiyeler* (trc. Bilal Aybakan – Hasan Hacak), İstanbul 1995 (İslâm Konferansı Teşkilâtı İslâm Fıkıh Akademisi); "en-Nizâmü'l-esâsi li-Mecma'i'l-fıkhi'l-İslâmî", *Mecelletü Mecma'i'l-fıkhi'l-İslâmî*, sy. 1, Cidde 1407/1986, s. 59-66; "el-Lâ'ihatü't-tenfiziyetü'lle-ti ekarrehâ meclisü Mecma'i'l-fıkhi'l-İslâmî", a.e., sy. 1 (1407/1986), s. 137-143.

KÂMİL YAŞAROĞLU

MECMAU'İ-FUSAHÂ

(مجمع الفصحاء)

Rızâ Kuli Han'ın
(ö. 1288/1871)

Farsça kaleme aldığı şairler tezkiresi
(bk. RIZÂ KULİ HAN).

el-MECMAU'İ-İLMİYYÜ'İ-ARABÎ

(bk. MECMAU'İ-LUGATÎ'İ-ARABİYYE).

el-MECMAU'İ-İLMİYYÜ'İ-İRÂKÎ

(المجمع العلمي العراقي)

Irak'ta Arap dili ve edebiyatı ile
diğer alanlarda
ilmi çalışmalar yapan kurum.

Irak'ta ilmi kuruluşların ortaya çıkışı 1921'de başlar. Bu yıl içinde Sâbit Abdünnûr ve on beş arkadaşı tarafından el-Ma'hedü'l-ilmi adıyla bir enstitü meydana getirildi. Enstitünün amaçları arasında Arap dilini bozulmaktan korumak, dile yeni terimler kazandırmak, dil, edebiyat ve sanatta fikir hareketlerini canlandırmak, ilim ve düşünce adamları ile yazar ve şairleri bir araya getirmek gibi faaliyetler görülmüyordu. Ancak bu kurum fazla bir varlık gösteremedi. Enstitü üyelerinin teşebbüsleriyle Iraklı dil ve edebiyatçıları yazar ve şairleri bir araya toplayan, Cemîl Sıdkî ez-Zehâvî başkanlığında 1934'te kurulan Nâdi'l-kalemi'l-İrâkî 1958'e kadar varlığını sürdürdü. 1945'te Tâhir er-Râvî başkanlığında oluşturulan telif, tercüme ve neşir komisyonu 1947'de dağıldı. Aynı yıl el-Mecmau'l-ilmiyyü'l-İrâkî'nin kuruluşu hükümet tarafından onaylandı. Kurumun tesis ediliş amaçları arasında Arap dili ve edebiyatı ile Araplar'ın ve Irak'ın tarih, sanat ve kültürünün incelenmesi, Arap kültürünü yayan İslâm milletleri arasındaki bağların araştırılma-

sı, çağdaş bilim ve sanat etkinlikleriyle tercüme ve telif faaliyetlerinin desteklenmesi, Arapça nâdir yazmalarla belgelerin koruma altına alınıp neşredilmesi, bir dergi çıkarılması, araştırmacılara maddî destek sağlanması, diğer akademi ve üniversitelerle iş birliği yapılması gibi faaliyetler yer alıyordu.

Şubat 1963 devriminden itibaren ikinci dönemine giren kurumun başkan ve üyeleri değiştirildi; bütçe açısından geniş bir özerklik tanınan kurum terimler, sözlükler ve yazma eser neşirleriyle ilgili olmak üzere üç komisyon halinde çalışmalarını sürdürdü. Müesseseye bağlı olarak kurulan Kürt (1970) ve Süryânî (1972) kurumlarının 1978'de feshedilmesiyle üçüncü dönemine giren el-Mecmau'l-ilmiyyü'l-İrâkî 1979'da Sâlih Ahmed el-İlî başkanlığında yeniden oluşturuldu ve üye sayısı kırka yükseltildi.

Kurum, gerek 1950-1962 arasında gerekse 1963'ten sonra yazma ve çağdaş telif olarak çok sayıda eser yayımlamış, ayrıca bazı eserlerin neşri için malî destek sağlamıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Cevâd Ali, *el-Mufaşşal fi Târîhi'l-'Arab qable'l-İslâm* (I-VIII, Bağdad 1950-1960); M. Rızâ eş-Şebîbî, *Mü'errihu'l-'Irâk İbnü'l-Fuvâtî* (I-II, Bağdad 1950-1958); İbnü'l-Müneccim, *Kitâbü'n-Negam* (nşr. M. Behcet el-Eserî, Bağdad 1950); Ziyâeddin İbnü'l-Esir, *el-Câmi'u'l-kebir* (nşr. Mustafa Cevâd – Cemîl Saîd, Bağdad 1956); İmâdüddin el-İsfahânî, *Harîdetü'l-kaşr* (nşr. M. Behcet el-Eserî – Cemîl Saîd, I-V, Bağdad 1955-1978); İbnü's-Sâbûnî, *Tekmiletü İkmâli'l-İkmâl* (nşr. Mustafa Cevâd, Bağdad 1957; Beyrut 1986); Abbas el-Azzâvî, *Târîhu'l-edebi'l-'Arabî fi'l-'Irâk* (I-II, Bağdad 1961-1962); Ebü'l-Kâsım ez-Zeccâcî, *İştikâku es-mâ'illâh* (nşr. Abdülhüseyn el-Mübârek, Necef 1974); Asmaî, *el-İştikâk* (nşr. Selim en-Nuaymî, Bağdad 1968); İbn Ferrâc, *el-Uşûl fi'n-naḥv* (nşr. Abdülhüseyn el-Fetlî, Necef 1973); Nehhâs, *et-Tüffâḥa fi'n-naḥv* (nşr. Korkis Avvâd, Bağdad 1965); İbnü'l-Cevzî, *Takvîmü'l-lisân* (nşr. Abdülazîz Matar, Kahire 1966); Ahmed Matlûb, *Mu'cemü'l-muştalahâtî'l-belâğıyye* (Bağdad 1972; eserlerin tamamı için bk. Affî Abdurrahman, s. 43-49).

el-Mecmau'l-ilmiyyü'l-İrâkî kendi adıyla çıkardığı dergisini 1950-1963 döneminde on, 1964-1974 arasında on beş cilt olarak yayımlamıştır. Bunun dışında 1955-1967 yıllarında çok sayıda terim sözlüğü neşreden kurum çeşitli ilim adamlarında elli kadar konferans verdirip bunları ken-

Mecelletü'l-Mecma'i'l-ilmiyyü'l-İrâkî'nin iç kapağı

